

АНАЛІЗ СТРУКТУРИ ТА ЯКОСТІ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ ПАТ "МЕГАБАНК"

Анотація. Розглянуто і проаналізовано структуру та якість кредитного портфеля ПАТ "Мегабанк" України. Визначено фактори, що впливають на його формування. Запропоновано заходи щодо оптимізації кредитного портфеля банку.

Аннотация. Рассмотрены и проанализированы структура и качество кредитного портфеля ПАО "Мегабанк" Украины. Определены факторы, влияющие на его формирование. Предложены меры по оптимизации кредитного портфеля банка.

Annotation. The structure and quality of the loan portfolio of PJSC "Megabank" of Ukraine have been considered and analyzed. The factors that influence its formation have been defined. The measures to optimize the loan portfolio of the bank have been proposed.

Ключові слова: комерційний банк, кредит, кредитна політика, кредитний портфель, кредитний процес.

Не заперечуючи того, що ситуація на кредитному ринку України поступово стабілізується, структура кредитного портфеля комерційних банків характеризується рядом негативних чинників: скорочення кредитного портфеля фізичних осіб; завищення відсоткових ставок; значний ступінь доларизації кредитних портфелів. У зв'язку з цим, розгляд та аналіз питань оптимізації структури кредитного портфеля комерційних банків України набуває важливого значення, що й зумовлює актуальність теми.

У науковій літературі це питання досліджували як зарубіжні науковці – Горелій В. І., Лаврушенко О. І., так і вітчизняні – І. Шумило, В. Міщенко, Р. Лисенко.

Мета дослідження полягає у розгляді та аналізі структури кредитного портфеля ПАТ "Мегабанк" та виявленні факторів, що вплинули на його формування.

Для досягнення мети в процесі дослідження були поставлені такі завдання: визначити сутність та зміст поняття кредитного портфеля; проаналізувати структуру та якість кредитного портфеля ПАТ "Мегабанк"; надати рекомендації щодо вдосконалення кредитної політики банків.

Об'єктом дослідження є кредитний портфель ПАТ "Мегабанк".

Предметом дослідження є сукупність теоретичних та практичних підходів щодо формування кредитного портфеля ПАТ "Мегабанк".

Поняття кредитного портфеля банку неоднозначно визначається в економічній літературі. Одні автори досить широко трактують це поняття і відносять до нього всі фінансові активи і пасиви банку. Інші автори пов'язують дане поняття тільки з позиковими операціями банку. На думку О. І. Лаврушенко, кредитний портфель комерційного банку становить сукупність активів банку у вигляді позик, вкрадених векселів, міжбанківських кредитів, депозитів та інших вимог кредитного характеру, класифікованих по групах якості на основі певних критеріїв [1, с. 244].

Формування кредитного портфеля є одним з основоположних моментів у діяльності банку, що дозволяє більш чітко виробити тактику і стратегію розвитку комерційного банку, його можливості кредитування клієнтів і розвитку ділової активності на ринку.

Банки проводять аналіз кредитного портфеля, який здійснюється у двох напрямках: аналіз структури та динаміки кредитного портфеля; якісний аналіз кредитного портфеля (рисунк).

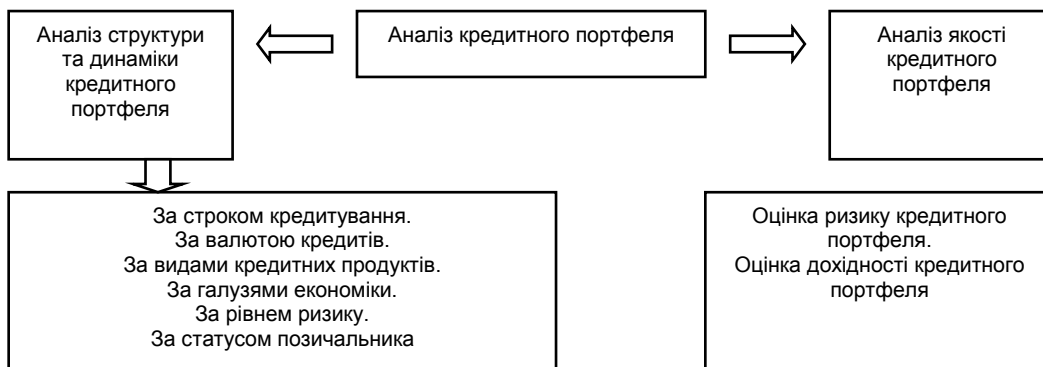

Рис. Напрями аналізу кредитного портфеля банку

Аналіз структури та динаміки кредитного портфеля здійснюється за допомогою методик горизонтального і вертикального аналізу.

Горизонтальний аналіз дає можливість дослідити динаміку кредитного портфеля банку в цілому та його окремих статей, а вертикальний аналіз ґрунтується на структурному дослідженні кредитного портфеля [2, с. 6]

Під час аналізу кредитного портфеля у розрізі строків кредитування особливу увагу приділяють частці прострочених, пролонгованих і сумнівних кредитів (табл. 1). Усі розрахунки здійсненні на основі роботи [3].

Таблиця 1

Аналіз кредитного портфеля ПАТ "Мегабанк" за строками кредитування

Види кредитів	2010 р.		2011 р.		Відхилення	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
Кредити строком до 31 дня	1258	10,02	8954	10,33	7696	0,31
Кредити від 31 до 92 днів	2265	18,04	12545	14,48	10280	-3,56
Кредити від 92 до 365 днів	3152	25,1	14623	16,88	11471	-8,22
Кредити строком від 1 до 2 роки	2485	19,79	21350	24,64	18865	4,85
Кредити строком понад 2 років	3397	27,05	29182	33,68	25785	6,63
Усього	12557	100	86654	100	74097	0
У тому числі:					0	0
прострочені	565	4,5	4177	4,82	3612	0,32
пролонговані	1005	8	8503	9,81	7498	1,81
сумнівні	251	2	2860	3,3	2609	1,3

Результати аналізу дають змогу зробити висновок, що протягом 2011 р. найбільшу частку в кредитному портфелі мали довгострокові кредити, видані на строк понад 2 роки – 33,68 % (27,05 % – у 2010 р.), та кредити, видані на строк від 1 до 2 років – 24,64 % (19,79 % – у 2010 р.), що свідчить про проведення ПАТ "Мегабанк" кредитної політики, спрямованої на довгострокове кредитування. Загальна сума кредитів, виданих строком понад 2 роки, у 2011 р. становила 29182 тис. грн, що у 8,6 рази більше, ніж у 2010 р. Крім того, сума прострочених кредитів протягом 2011 р. збільшилася на 3612 тис. грн і становила 4,82 % від загальної суми кредитного портфеля. Також спостерігається збільшення суми пролонгованих кредитів – на 7498 тис. грн і сумнівних кредитів – на 2609 тис. грн.

Варто проаналізувати кредитний портфель ПАТ "Мегабанк" за видами кредитів (табл. 2).

Таблиця 2

Аналіз кредитного портфеля ПАТ "Мегабанк" за видами кредитів

Види кредитів	2010 р.		2011 р.		Відхилення	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
Овердрафт	226	1,8	1646	1,9	1420	0,1
За операціями РЕПО	10	0,08	50	0,06	40	-0,02
За врахованими векселями	205	1,63	1350	1,56	1145	-0,07
За факторинговими операціями	17	0,14	136	0,16	119	0,02
За внутрішніми торговельними операціями	968	7,71	5866	6,77	4898	-0,94
За експортно-імпортними операціями	1217	9,69	7431	8,58	6214	-1,11
Інші кредити в поточну діяльність	3801	30,27	32180	37,14	28379	6,87
Кредити в інвестиційну діяльність	6113	48,68	37995	43,85	31882	-4,83
У тому числі фінансовий лізинг	13	0,1	89	0,1	76	0
Усього	12557	100	86654	100	74097	0

Аналіз кредитного портфеля за видами кредитів показав, що найбільшу частку мали кредити в інвестиційну діяльність: 48,67 % у 2010 р., 43,85 % у 2011 р. Протягом 2011 р. загальна сума кредитів в інвестиційну діяльність збільшилася на 31 882 тис. грн, або у 6,22 рази. А інші кредити в поточну діяльність у структурі кредитного портфеля

займали 30,27 % у 2010 р. та 37,14 % у 2011 р.; протягом 2011 р. загальна сума таких кредитів збільшилася на 28 379 тис. грн, або у 8,46 раз.

Також під час аналізу кредитного портфеля особливу увагу необхідно приділити частці сумнівних і безнадійних кредитів (табл. 3).

Таблиця 3

**Аналіз кредитного портфеля ПАТ "Мегабанк"
за рівнем ризику**

Види кредитів	2010 р.		2011 р.		Відхилення	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
"Стандартні"	5632	44,85	31054	35,84	25422	-9,01
"Під контролем"	3059	24,36	26732	30,85	23673	6,49
"Субстандартні"	3681	29,31	28035	32,35	24354	3,04
"Сумнівні"	87	0,69	468	0,54	381	-0,15
"Безнадійні"	98	0,78	365	0,42	267	-0,36
Усього	12557	100	86654	100	74097	0

З таблиці видно, що станом на кінець 2011 р. найбільшу частку мали стандартні кредити – 35,84 % (44,86 % у 2010 р.). Кредити під контролем становили 30,85 % у 2011 р., 24,36 % у 2010 р. Частка сумнівних і безнадійних кредитів зменшилася і в 2011 р. становила відповідно 0,54 та 0,42 %, у 2010 р. частка сумнівних і безнадійних кредитів становила відповідно 0,69 та 0,78 %. На основі результатів проведеного аналізу можна зробити висновок про підвищення ризику кредитного портфеля, що потребує розробки заходів, спрямованих на поліпшення кредитної діяльності банку.

Аналіз галузевої структури кредитного портфеля дає можливість визначити допустимі для банку межі кредитних вкладень у певні галузі економіки, тобто встановити ліміти з метою контролю за рівнем кредитного ризику (табл. 4)

Таблиця 4

Аналіз кредитного портфеля ПАТ "Мегабанк" за галузями економіки

Види кредитів	2010 р.		2011 р.		Відхилення	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
Промисловість	9736	78,92	60429	69,99	50693	-8,93
Будівництво	587	4,76	1290	1,49	703	-3,26
Торгівля	321	2,60	642	0,74	321	-1,86
Сфера послуг	1463	11,86	23677	27,42	22214	15,56
Інші галузі	22	0,18	35	0,04	13	-0,14
Кредити фізичним особам	207	1,68	264	0,31	57	-1,37
Усього	12336	100,00	86337	100	74001	0,00

Аналіз показав, що найбільшу частку в структурі кредитного портфеля мали кредити, надані у промисловість – 69,74 % у 2011 р. та 77,53 % у 2010 р. і кредити надані у сферу торгівлі – 27,32 % у 2011 р. та 11,65 % у 2010 р. Протягом 2011 р. загальна сума кредитів, наданих у сферу торгівлі, збільшилася на 22 214 тис. грн, або у 16,2 раза, кредити, надані у промисловість – 50 693 тис. грн, або у 6,2 рази.

Після аналізу структури та динаміки кредитного портфеля необхідно проаналізувати його якість. Аналіз якості кредитного портфеля здійснюється коефіцієнтним методом на підставі розрахунку та аналізу тенденцій зміни відповідних кількісних показників.

В економічній літературі показники, що дають змогу оцінити якість кредитного портфеля банку, представлені у вигляді двох груп: показники ризику кредитного портфеля та показники доходності кредитних операцій.

До групи показників, що дають змогу оцінити ризик кредитного портфеля можна віднести такі.

1) коефіцієнт покриття кредитного портфеля власним капіталом банку, який характеризує якість кредитного портфеля з погляду його захищеності власним капіталом:

$$\text{Кпок} = \text{Власний капітал} / \text{Кредитний портфель};$$

2) коефіцієнт якості кредитного портфеля, який характеризує якість кредитного портфеля з позиції ризиковості:

$$\text{Кяк} = \text{Резерв для покриття можливих втрат від кредитних операцій} / \text{Кредитний портфель};$$

3) коефіцієнт покриття класифікованих кредитів власним капіталом банку, який характеризує якість кредитного портфеля банку з погляду його захищеності власним капіталом банку:

$$\text{Кпкк} = \text{Резерв для покриття можливих втрат від кредитних операцій} / \text{Власний капітал};$$

4) коефіцієнт проблемних кредитів, який характеризує частку проблемних кредитів у загальній сумі кредитного портфеля:

$$\text{Кпк} = \text{Проблемні кредити} / \text{Кредитний портфель.}$$

До показників, що дають змогу оцінити дохідність кредитних операцій належать:

1) коефіцієнт дохідності кредитного портфеля, який характеризує дохідність вкладень у кредитний портфель і показує, скільки банк отримує доходів з кожної гривні виданих кредитів:

$$\text{Кд} = \text{Відсотковий дохід банку} / \text{Кредитний портфель};$$

2) коефіцієнт частки відсоткових доходів у загальній сумі доходів банку, характеризує частку доходів, отриманих банком від надання кредитів, у загальних доходах банку від інших активних операцій:

$$\text{Квл} = \text{Відсоткові доходи} / \text{Доходи банку};$$

3) Коефіцієнт співвідношення відсоткових доходів і відсоткових витрат, пов'язаних із залученням ресурсів, який характеризує дохідність відсоткової політики банку:

$$\text{Квд} = \text{Відсоткові доходи} / \text{Відсоткові витрати банку};$$

4) коефіцієнт прибутковості кредитних операцій, який показує, скільки відсоткового прибутку припадає на одну гривню розміщених у кредитний портфель ресурсів:

$$\text{Кпко} = \text{Чистий відсотковий дохід} / \text{Кредитний портфель};$$

5) чистий спред – це показник, який дає змогу проаналізувати мінімальну різницю між ставками за активними та пасивними операціями. Він характеризує різницю між ціною придбання ресурсів та їх розміщенням у дохідні активи (переважно у кредитний портфель):

$$\text{Чистий спред} = (\text{Відсоткові доходи} / \text{Кредитний портфель}) - (\text{Відсоткові витрати} / \text{Під відсоткові депозити}).$$

Результати аналізу дають змогу зробити висновок щодо ризиковості та дохідності кредитного портфеля банку і розробити заходи, спрямовані на підвищення ефективності кредитної політики банку. Розрахунок коефіцієнтів якості кредитного портфеля ПАТ "Мегабанк" наведено в табл. 5.

Таблиця 5

Розрахунок коефіцієнтів якості кредитного портфеля ПАТ "Мегабанк"

Показники	2010 р.	2011 р.	Відхилення
Коефіцієнт покриття кредитного портфеля власним капіталом банку	0,35	0,44	0,09
Коефіцієнт якості кредитного портфеля	0,087	0,091	0,004
Коефіцієнт покриття класифікованих кредитів власним капіталом банку	0,247	0,185	-0,062
Коефіцієнт проблемних кредитів	0,014	0,01	-0,004
Дохідність кредитних операцій			0
Коефіцієнт дохідності кредитного портфеля	0,387	0,53	0,143
Коефіцієнт частки відсоткових доходів у загальній сумі доходів банку	0,64	0,58	-0,06
Коефіцієнт співвідношення відсоткових доходів і відсоткових витрат, пов'язаних із залученням ресурсів	2,46	2,42	-0,04
Коефіцієнт прибутковості кредитних операцій	0,35	0,27	-0,08
Чистий спред	0,09	0,11	0,02

Отримані результати дають можливість зробити такі висновки:

позитивним моментом є зниження коефіцієнта проблемних кредитів: від 0,014 у 2010 р. до 0,01 у 2011 р.;

збільшення коефіцієнта якості кредитного портфеля свідчить про підвищення ризиковості кредитних операцій банку протягом 2011 р.;

зниження коефіцієнтів прибутковості кредитних операцій і частки відсоткових доходів у загальній сумі доходів, що свідчить про необхідність розробки заходів, спрямованих на підвищення ефективності управління кредитним портфелем банку.

Отже, формування та управління кредитним портфелем у цілому по Україні має деякі недоліки, які потребують розробки заходів щодо їх удосконалення.

Кредитні ризики не тільки негативно впливають на прибутковість та платоспроможність банку, а також породжують інші загрози, які в майбутньому можуть мати масштабний прояв. Існуючі методики оцінки кредитного ризику – недосконалі, що свідчить про складність їх практичного застосування. Науковим результатом даного дослідження є всебічна оцінка кредитного портфеля ПАТ "Мегабанк" та розробка рекомендацій щодо його оптимізації.

Наук. керівн. Мішин О. Ю.

Література: 1. Лаврушенко О.И. Банковское дело / О.И. Лаврушенко. – 8-е изд.– М.: Кнорус, 2009. – 768 с. 2. Шумило І. Теоретичні і практичні аспекти аналізу стану фінансової системи економіки / І. Шумило, В. Міщенко, Р. Лисенко // Вісник Національного банку України. – 2006. – № 3. – С. 6–11. 3. Макроекономічні показники ПАТ "Мегабанк" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://smida.gov.ua/>.